

RECENZJE

O ODWIECZNEJ POTRZEBIE OGRODÓW W ŻYCIU I DORASTANIU CZŁOWIEKA...

Recenzja książki autorstwa Joanny M. Torowskiej, *Parki i ogrody Krakowa. Przestrzenie edukacyjne*, Kraków 2005.

Książka Joanny Torowskiej pt. *Parki i ogrody Krakowa. Przestrzenie edukacyjne*, została wydana przez Małopolskie Centrum Doskonalenia w Krakowie w 2005 roku. Została zrealizowana dzięki pomocy finansowej Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa. W przygotowanej publikacji widać wielki wkład pracy autorki oraz jej osobiste zaangażowanie. Książka jest ciekawym ujęciem przedmiotowej problematyki, wypełnia lukę wśród opracowań łączących architekturę krajobrazu i edukację.

Szczególnie trafna jest formuła tej książki oraz jej adresat; skierowana jest do nauczycieli i ma za zadanie pomóc im w prowadzeniu edukacji oraz wychowaniu młodzieży w zabytkowych parkach i ogrodach Krakowa. Cenne jest to, że Joanna Torowska kontynuuje tradycję szeroko rozumianej edukacji estetycznej, w której wypracowaniu środowisko krakowskie odegrało istotną rolę i ma ogromne osiągnięcia do

dziś. Jest to realizacja tez dr Stefana Szumana „3x u”, mówiących o udostępnianiu, uprzystępnianiu i upowszechnianiu sztuki. Natomiast metody wychowywania odbiorców kultury i sztuki wywodzą się z działalności dydaktycznej prof. dr hab. Jana Samka, który wytyczył kierunek tych działań pedagogicznych i prowadził wykłady z zakresu historii sztuki zawsze „in situ”, czyli w środowisku naturalnym powstałych dzieł. Natomiast docenienie walorów edukacyjnych i społecznych w historycznych skupiskach zieleni miejskiej należy przypisać do zasług architekta prof. dr hab. Janusza Bogdanowskiego, który ponadto złączył je na stałe z edukacją w ramach dydaktyki architektury krajobrazu.

Bardzo ważna jest także konsekwencja prac badawczych autorki nad zagadnieniami ekologii, parków, ogrodów i terenów zielonych Krakowa. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że obecna książka jest kontynuacją opracowania *Parki Krakowa*, wydanego w Krakowie w 2002 roku. Wymieniona publikacja powstała na podstawie materiałów zebranych w ramach programu „Parki dla edukacji”, realizowanego przez

pracownię Animacji Ekologicznej Ośrodka Kultury im. C. K. Norwida w Krakowie. Program ten jak i obecna publikacja były skierowane do nauczycieli krakowskich szkół.

Zatem jest to konsekwentna myśl realizowana przez autorkę książki, dostarczająca nam nowych wiadomości w zakresie umiejętnego korzystania ze środowiska naturalnego. Monograficzne omówienie Błoni krakowskich, Fortu „49” w Krzesławicach, Parku Lotników Polskich i Plant Mistrzejowickich ukazuje powyższe zasoby jako miejskie tereny zielone współgrające z zabytkową architekturą i sztuką, a także nowoczesnym budownictwem mieszkaniowym. Błonia krakowskie przedstawione są jako najstarsza łąka kwietna w Krakowie, służąca rekreacji, spotkaniom ludzi kultury oraz prezentacjom współczesnych zespołów muzycznych. Fort „49” Krzesławice ukazany jest jako przykład rewaloryzacji dziewiętnastowiecznego fortu w duchu upamiętnienia martyrologii Polaków i rozbudzenia patriotyzmu wśród przyszłych pokoleń. Park Lotników Polskich jest założeniem rekreacyjnym, łączącym kulturę duchową i fizyczną z wykorzystaniem znajdujących się w pobliżu obiektów takich jak fort, Muzeum Lotnictwa oraz plenerowe ekspozycje pojedynczych samolotów. Planety Mistrzejowickie to przykład współczesnego założenia parkowego, powstałego w obrębie nowoczesnego osiedla, którego celem jest rozwój kultury duchowej, a także okazjonalna działalność rozrywkowa oraz upamiętniająca rocznice. Ze wszechmiar jest to cenne omówienie przedmiotowego zagadnienia, osadzone w wieloletniej tradycji krakowskich ogrodów i skupisk zieleni miejskiej, która może służyć jako

najlepszy przykład połączenia tradycji, kultury, sztuki, rekreacji i ekologii, będąc wzorem dla innych miast polskich. Aż chciałoby się dodać do tytułu *Silva rerum...*

Wiadomości te są wzbogacone dodatkowymi artykułami umieszczonymi w obszernym aneksie, swoją objętością zbliżonym niemal do części zasadniczej opracowania. Artykuły te wyodrębniają się w dwie grupy. Pierwsza partia artykułów omawia osoby i osobistości tworzące historię Plant krakowskich, walory edukacyjne zabytkowych parków krakowskich, a także wychowawcze oddziaływanie rodziny w zabytkowym parku. W drugiej grupie zostały omówione dwa niepubliczne ogrody krakowskich zgromadzeń zakonnych: ogrody Konwentu OO. Bernardynów na Stradomiu w Krakowie i ogrody OO. Reformatorów w Krakowie.

Pierwsza grupa artykułów ma za zadanie uzupełnienie monograficznych omówień parków miejskich Krakowa o dodatkowe informacje, na które szczególnie chciała zwrócić uwagę autorka opracowania. Podkreśla w ten sposób percepcję miejsc zabytkowych w gronie rodzinnym. Tym samym uwidacznia się kontynuacja myśli przedstawionej już we wcześniejszych opracowaniach J. Torowskiej, poświęconych perspektywom wykorzystania zabytkowych parków w edukacji dorosłych, a także animacji ekologicznej będącej częścią animacji kulturalnej. Autorka pokazuje, że krakowskie tereny zielone postrzega jako wiecznie żywy pantheon kultury i sztuki w naturze. I tylko czasem aż się prosi choćby o sygnalne odnotowanie w opracowaniu znanych bardów kra-

kowskich związanych z życiem parków, zanotowanie ciekawostek, które przeminą wraz z pamięcią ludzką, jak na przykład ciekawy mieszkaniec — oryginał, wiecznie wędrujący po krakowskich Plantach z drabiną oraz licznymi pakunkami...

Druga część aneksu poświęcona jest wybranym ogrodom niepublicznym krakowskich klasztorów. W ten sposób została zasygnalizowana bogata tematyka ogrodów zakonnych w Krakowie, zasługująca na odrębne opracowanie łączące walory edukacyjne i informacje historyczne wymienionych ogrodów. Zamieszczenie jedynie dwóch wybranych przykładów ogrodów klasztornych pozostawia niedosyt wiadomości o innych, bez wątpienia także ważnych. W obecnie omówionych ogrodach, wyczuwalna jest pobieżność redakcyjna i pominięcie informacji ikonograficznych m.in.: planu ogrodu bernardynów, rycin ogrodu reformatów (*Acta transumpta z widokami ogrodów i pracą zakonników przy uprawach*). Brak jest także informacji (zamieszczonej w tekście lub przypisach) o tym, że sesję o OO. Reformatach organizował zespół doktorantów profesora Jana Samka, przy współudziale Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Wątkiem natomiast jest fakt, że oba artykuły odsłaniają pedagogom bliżej nieznaną rolę przyrodniczą wymienionych ogrodów, wchodzących w skład dziedzictwa kulturowego Krakowa.

Do wielkich pozytywów niniejszego opracowania należy zaliczyć opublikowanie źródeł i ujawnienie informacji, częstokroć rozproszonych oraz trudno dostępnych dla pedagogów opracowujących zajęcia edukacyjne. Aby umożliwić jeszcze lepsze prze-

kazywanie wiedzy oraz łatwiejszy dostęp do informacji, niniejsza publikacja powinna być zaopatrzona w indeks (lub nawet indeksy).

Niestety wyraźnym defektem książki są czarno-białe fotografie, ich dobór oraz pozabawienie zdjęć podpisów. Trudno przekonywać szerokie rzesze nauczycieli o urokach ogrodów i parków, gdy przed oczyma mamy szary koloryt z niuansami barwnymi udającymi zielen. Rozumiem, że wynikało to z ograniczeń finansowych oraz kosztownego druku kolorowego, niemniej jednak w tym przypadku fotografie barwne byłyby konieczne.

Niezbędne we współczesnej dydaktyce wydaje się także zamieszczenie streszczeń obcojęzycznych, które poszerzają grono osób zainteresowanych tą tematyką. Ujęte w ramach tego opracowania parki i ogrody Krakowa są przykładem umiejętnego korzystania z bogactwa środowiska naturalnego w zasobach miejskich, co bez wątpienia będzie interesować studentów zagranicznych. Streszczenia obcojęzyczne dają także szansę zauważenia publikacji na szerokim rynku wydawniczym, nie tylko ograniczonym do Polski..

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że książka jest bardzo potrzebna dzisiejszej edukacji estetycznej i ekologicznej. Rodzi się żal, że działania te są zawężone tematycznie jedynie do Krakowa. Publikacje w tym zakresie powinny powstawać w innych środowiskach kulturowych małopolskich miast, takich jak Tarnów, Bochnia, Jarosław czy Przemyśl.

Jan Samek, Grażyna Stojak